

LBRIS

We know
books

grammatica

**limbii italiene
contemporane**

LINGHEA

LIBRIS

We know
books

Cuvânt înainte	7
Bibliografie	8

1 Pronunția 10

1.1 Alfabetul italian	10
1.2 Accentul - Accento	15
1.3 Eliziunea și apocoparea	15

2 Substantivele 18

2.1 Genul substantivelor - Genere	18
2.2 Pluralul substantivelor - Plurale	22

3 Adjectivele 25

3.1 Genul și numărul adjectivelor	26
3.2 Poziția adjectivelor	27
3.3 Gradele de comparație ale adjectivelor	29
3.4 Adjective folosite cu valoare adverbială	32
3.5 Adjective substantivate	33

4 Articolul 33

4.1 Articolul hotărât - Articolo determinativo	33
4.2 Articolul nehotărât - Articolo indeterminativo	37
4.3 Articolul partitiv - Articolo partitivo	38
4.4 Omiterea articolului	39
4.5 Articolul înaintea substantivelor proprii	41

5 Pronumele 42

5.1 Pronumele personale - Pronomi personali	42
5.2 Pronumele reflexive - Pronomi riflessivi	44
5.3 Pronumele posesive - Pronomi possessivi	45
5.4 Pronumele demonstrative - Pronomi dimostrativi	47
5.5 Pronumele interogative - Pronomi interrogativi	48
5.6 Pronumele relative - Pronomi relativi	49
5.7 Pronumele nehotărâte - Pronomi indefiniti	51
5.8 Particulele pronominale „ci” și „ne”	53

6 Numeralele 56

6.1 Numeralele cardinale - Numerali cardinali	56
6.2 Numeralele ordinale - Numerali ordinali	59
6.3 Frațiile - Frazioni	59
6.4 Numeralele multiplicative	60
6.5 Exprimarea orei, datei și a secolelor	61

7 Verbele	63
7.1 Conjugarea verbelor	63
7.2 Infinitivul - Infinito	64
7.3 Verbele auxiliare - Verbi ausiliari	67
7.4 Verbele de modalitate - Verbi modali	68
7.5 Negația verbală - Negazione	69
7.6 Participiul - Participio	70
7.7 Modul indicativ - Modo indicativo	73
7.8 Modul imperativ - Imperativo	85
7.9 Modul condițional - Condizionale	87
7.10 Diateza pasivă - Forma passiva	90
7.11 Gerunziul - Gerundio	91
7.12 Conjunctivul - Congiuntivo	93
7.13 Aspectul verbal	102
7.14 Verbele impersonale - Verbi impersonali	103
7.15 Construcții cu infinitivul	104
7.16 Propozițiile condiționale	107
7.17 Concordanța timpurilor - Concordanza dei tempi	109
8 Adverbele	110
8.1 Adverbe simple	110
8.2 Adverbe derivate	111
8.3 Alte modalități de formare a adverbelor	112
8.4 Gradele de comparație ale adverbelor	112
9 Prepozițiile	113
9.1 Folosirea prepozițiilor	114
10 Conjunțiile	124
10.1 Conjunții coordonatoare	124
10.2 Conjunții subordonatoare	125
11 Interjecțiile	131
12 Topica	132
13 Vorbirea indirectă	133
14 Ortografia și punctuația	134
14.1 Scrierea cu majusculă	134
14.2 Punctul	135
14.3 Virgula	136
14.4 Punct și virgulă	137
14.5 Două puncte	137

LIBDIS

We know
books

15 Formarea cuvintelor	138
15.1 Compunerea.....	138
15.2 Derivarea.....	139
15.3 Împrumuturile din alte limbi.....	143
16 Lista verbelor neregulate	144
Index	156

IRPIS

We know
books

1 Pronunția

1.1 Alfabetul italian

a	[a]	h	[akka]	o	[o]	v	[vu]
b	[bi]	i	[i]	p	[pi]	w	[vu doppia]
c	[ci]	j	[i lunga]	q	[ku]	x	[iks]
d	[di]	k	[kappa]	r	[erre]	y	[ipsilon]
e	[e]	l	[elle]	s	[esse]	z	[dzeta]
f	[effe]	m	[emme]	t	[ti]		
g	[gi]	n	[enne]	u	[u]		

Y se numește și **i greca**.

Literele **j**, **k**, **x**, **y** și **w** se întâlnesc numai în cuvintele de origine străină și în numele proprii.

↳ jazz, karate, xenofobo, kayak, week-end

Pronunția consoanelor și a grupurilor de litere

că, co, cu	[ka], [ko], [ku]	cia, cio, ciu	[ča], [čo], [ču]
ci, ce	[ci], [ce]	gia, gio, giu	[ğa], [ğo], [ğu]
chi, che	[ki], [ke]	chia, chio, chiu	[kia], [kio], [kiu]
gi, ge	[gi], [ge]	ghia, ghio, ghiu	[ghia], [ghio], [ghiu]
ghi, ghe	[ghi], [ghe]	gli	[li]
sci, sce	[si], [se]	gn	[n']
scia, scio, sciu	[ša], [šo], [šu]		

Simbolul [l'] se pronunță între **l** moale și **i**.

Pentru studiu, marcăm în paranteze pronunția împreună cu accentul, printr-un apostrof înaintea silabei accentuate.

C

Înainte vocalelor **a**, **o**, **u** și înaintea consoanelor se pronunță puternic, precum [k].

↳ campo ['kampo], coprire [ko'prire], cultura [kul'tura], classico ['klassiko], crema ['krema]

Înainte vocalelor **e**, **i** se pronunță slab, ca [ç].

↳ ceco ['ceko], cinema ['cinema], cercare [cer'kare]

Atenție! Dacă între **c**, **e** și **i** se intercalează litera **h**, se pronunță puternic. A se vedea alineatul privind litera **h**.

În silabele **cia**, **cio**, **ciu**, litera **i** nu se pronunță.

LIBRIS

We know

▶ *pancia* ['panča], *ciocolata* [ʦokko'la'ta], *fanciullo* [fanti'ɔullo]

g

Înainte vocalelor **a**, **o**, **u** și înaintea consoanelor se pronunță puternic, ca [g].

▶ *gamba* ['gamba], *gola* ['gola], *anguria* [an'guria], *grazie* ['grazie], *globale* [glo'bale]

Înainte vocalelor **e**, **i**, se pronunță slab, ca [ǰ].

▶ *gemelli* [ge'melli], *ginnastica* [gin'nastika]

Atenție! Dacă între **g**, **e** și **i** se intercalează și litera **h**, se pronunță puternic. A se vedea alineatul privind litera **h**.

În silabele **gia**, **gio**, **giu**, litera **i** nu se pronunță.

▶ *giallo* ['ǰallo], *giocare* [ǰo'kare], *giusto* ['ǰusto]

Silaba **gli** dinaintea unei vocale sau de la sfârșitul cuvântului se pronunță ca un **l** muiat urmat de **i**.

▶ *gli* ['li], *figli* ['fili], *moglie* ['molle]

Grupul consonantic **gn** se pronunță ca un **n** muiat urmat de **i**.

▶ *bagno* ['ban'no], *ogni* ['onli], *gnocco* ['n'okko]

În limba italiană, consoana **h** nu se pronunță.

▶ *hobby* ['obby], *handicap* ['andikap]

În cazul în care consoanele **c** sau **g** sunt urmate de consoana **h**, pronunția literelor [k], [g] va fi puternică.

- **chi**, **che**
 - ▶ *chilometro* [ki'lometro], *perché* [per'ke]
- **ghi**, **ghe**
 - ▶ *funghi* ['funghi], *ghetto* ['ghetto]

q

Se pronunță precum [k]. Este întotdeauna urmat de vocala **u** și de o altă vocală oarecare. În acest caz, **u** are rol de semivocală și se pronunță ca **w** englezesc.

▶ *questo* ['kwesto], *quando* ['kwando]

s

Se pronunță fie ca [s], fie ca [z], în funcție de poziția sa în cuvânt:

- Se pronunță [s] înaintea unei vocale de la începutul cuvântului, la sfârșitul cuvântului, înaintea consoanelor [k], [f], [p] și [t], după o consoană și după **s** dublu.

LEPDIS

We know

↘ sole ['sole], gratis ['gratis], scatola ['skatola], frondo ['frondo], sport [sport], stanza ['stanza], pensate ['pen'sare], discutere [dis'kutere], sasso ['sasso]

- Se pronunță [z] înaintea consoanelor [b], [d], [g], [l], [m], [n], [r] și [v] la începutul și în mijlocul cuvântului
 - ↘ sbandare [zban'dare], sdegno ['zden'o], sguardo ['zguardo], slitta ['zlitta], smarrire [zmar'rire], snella ['znella], svelto ['zvelto]
- și între două vocale.

Conform normelor fonetice, în aceste cazuri ar trebui să se pronunțe [s] (în discursurile oficiale, în mass-media etc.), această regulă este însă în prezent respectată din ce în ce mai puțin. O altă situație este în sudul Italiei, unde se pronunță [s] chiar și în limba neliterară.

↘ casa ['kaza], cosa ['koza], musica ['muzika]

Silabele **sci**, **sce** se pronunță ca silabele românești **și**, **șe**,

↘ scienza ['șiența], scemo ['șemo]

iar silabele **scia**, **scio**, **sciu**, ca silabele românești **șa**, **șo**, **șu**.

↘ sciarpa ['șarpa], sciopero ['șopero], prosciutto [pro'șutto]

Atenție la cuvintele derivate din cuvântul **sci** (ski). În acestea, **i** se pronunță,

↘ sciare [și'iare], sciovia [șio'viia]

Z

Se pronunță sonor [dz] sau surd [t].

Ca [dz] se pronunță:

- la începutul cuvântului, dacă este urmat de două vocale sau dacă următoarea silabă începe cu o consoană sonoră [b], [d], [g], [l], [m], [n], [r], [v] sau [dz]
 - ↘ zoo [dzoo], zanzara [dzan'dzara], zona ['dzona], zero ['dzero]
- dacă se află între două vocale
 - ↘ ozono [o'dzono], lo zucchero ['dzukkerò]
- în sufixele **-izzare** și **-izzazione**.
 - ↘ realizzare [reali'dzare], realizzazione [realidza'tione]

Ca [t] se pronunță:

- la începutul cuvântului, dacă următoarea silabă începe cu o consoană surdă [k], [f], [p] și [t]
 - ↘ zappare [tap'pare], zaffo ['taffo]
- în sufixele **-anza**, **-azione**, **-enza**, **-izia**, **-onzolo**, **-inzola**
 - ↘ speranza [spe'ranța], inflazione [infla'tione], accoglienza [akkollienta]

LIBRIS

We know books

- dacă după **z** urmează **io, ia, ie**
 ↘ *amicizia* [ami'ciția], *poliziotto* [poli'tiotto], *agenzia* [a'genția], *grazie* [grație]
- dacă **z** este consoană dublă.
 ↘ *terrazza* [ter'rața], *carrozza* [kar'roța]

De la aceste reguli sunt însă și multe excepții.

↘ *mezzo* ['medzo], *azienda* [a'dzienda], *zafferano* [dzaffe'rano]

Uneori, ca urmare a variațiilor pronunției, sunt posibile ambele variante.

↘ *zucchero* ['dzukkero] și ['tukkero], *zio* ['dzio] și ['tjo], *zuppa* ['dzuppa] și ['tuppa]

Atenție! În italiană, pentru a păstra pronunția, adesea au loc **modificări de scriere** în radicalul verbului.

↘ *mangiare* – *mangerò*, *cercare* – *cercherò*, *pagare* – *pagheremo*

Consoanele duble

Pronunția sunetului din consoanele duble este mai lungă: [ff], [ll], [mm], [nn], [rr], [ss], [vv], sau ca o bălbăire, cu prelungirea sunetului în mod similar: [bb], [dd], [gg], [ddz], [dđ], [kk], [pp], [tt]. Însă în timpul pronunțării, **nu trebuie să se audă două sunete!**

↘ *cuffie* ['kuffie], *crollo* ['krollo], *commentare* [kommen'tare], *sonno* ['sonno], *porre* ['porre], *passo* ['passo], *pubblico* ['pubblico], *addormentare* [addormen'tare], *raggruppare* [raggrup'pare], *appoggio* [ap'podđo]

Atenție! Respectarea pronunției consoanelor duble este obligatorie, unele cuvinte schimbându-și sensul tocmai datorită acestora.

↘ *caro* ['karo] (*drag*) – *carro* [karro] (*mașină*)
casa ['kaza] (*casă*) – *cassa* [kassa] (*casă de marcat*)
copia ['kopia] (*copie*) – *coppia* [koppia] (*pereche*)
nono ['nono] (*al nouălea*) – *nonno* [nonno] (*bunic*)
pala ['pala] (*lopată*) – *palla* [palla] (*minge*)
pena ['pena] (*pedeapsă*) – *penna* [penna] (*peniță*)

Diftongii

În limba italiană, vocalele alăturate pot fi pronunțate în aceeași silabă (*diftong*) sau în silabe diferite (*hiat*). Depinde întotdeauna de combinația vocalelor și de accent.

Diftongul poate fi format din:

- două vocale slabe, și anume **i, u**, dacă a doua dintre ele este accentuată
 ↘ *piu*ma, *più*
*su*ino, *gui*da

URDIS

We know

- o vocală neaccentuată slabă, și anume **i**, **u** și o vocală tare – **a**, **e**, **o**. Este valabil și pentru ordinea inversată a vocalelor.

↳ *coppia, fiemo, chioma*
guardo, guerra, buono
farai, sei, voi
causa, euro

Diftongii **ie** și **uo** se numesc și **mobili**, deoarece la cuvintele formate de la aceeași rădăcină, prin mutarea accentului pe o altă silabă, se pot modifica în **e** simplu sau **o** simplu.

↳ *viene – veniamo*
piede – pedonale
muovo – movimento
buono – la bontă

Hiatul (pronunțarea a două vocale alăturate în silabe diferite) apare la întâlnirea a:

- două vocale tari, și anume combinația vocalelor **a**, **e**, **o**
 - ↳ *paese, Aosta*
idea, neonato
boa, poesia
- două vocale slabe, dacă prima dintre ele este accentuată
 - ↳ *aprii, gratuito*
- unei vocale accentuate slabe și a unei vocale neaccentuate tari, în orice ordine
 - ↳ *mia, vie, Dio*
aiina, ateista, egoista
prua, sue, duo
paura, reuccio

Prin accentul grav deasupra vocalei, indicăm aici poziția accentului.

- în derivate
 - ↳ *rievocare, riaperto, sciare, triangolo*

Triftongii

În limba italiană, triftongii sunt întotdeauna compuși din două vocale slabe (și anume **i**, **u**) și una tare (**a**, **e**, **o**) și se pronunță cu o singură emisiune de voce.

↳ *buoi, tuoi, guai, seguiamo*

LIBRIS

1.2 Accentul - Accento

We know books

În limba italiană, accentul este mobil. Poate cădea pe:

- **ultima silabă** (se marchează grafic cu accent grav deasupra vocalei)
 - ↳ *caffè, università, parlerò*
- **penultima silabă** – cel mai frecvent caz
 - ↳ *pane, libro, malato, parlare, amico*
- **antepenultima silabă**
 - ↳ *tavolo, regola, psicologo*
- **a patra silabă de la sfârșit** – îndeosebi la formele verbale
 - ↳ *capitano, scrivimelo*

Accentul poate fi marcat grafic pentru a deosebi cuvintele care se scriu la fel, sensul lor fiind însă diferit, în funcție de poziția accentului. De ex.:

- ↳ *ancora* (încă) – **a**ncora (ancoră)
- capitano* (căpitan) – **ca**pitano (se întâmplă)
- leggere* (ușor) – **l**eggere (a citi)
- nettare* (a curăța) – **n**ettare (nectar)
- nocciolo* (alun) – **n**occiolo (miez)
- perdono* (scuzare) – **p**erdono (pierd)
- principi* (principiul) – **p**incipi (principi)
- tendine* (perdele) – **t**endine (tendon)

De asemenea **cuvintele monosilabice** se scriu cu accent pentru a se distinge de omonimele respective:

<i>la</i> (art. hot.)	<i>là</i> (acolo)	<i>e</i> (și)	<i>è</i> (este)
<i>te</i> (pe tine, ție)	<i>tè</i> (ceai)	<i>se</i> (dacă)	<i>sé</i> (sine, se)
<i>si</i> (se)	<i>si</i> (da)	<i>ne</i> (de acolo)	<i>né</i> (nici)
<i>da</i> (de la, de)	<i>dà</i> (a da)	<i>che</i> (care, ca să)	<i>ché</i> (pentru că)

În lucrarea de față, accentul este marcat la toate cuvintele în care acesta nu se află pe penultima silabă.

1.3 Eliziunea și apocoparea

Eliziunea

Eliziunea reprezintă suprimarea vocalei finale neaccentuate a unui cuvânt și înlocuirea ei cu un apostrof, atunci când cuvântul următor începe tot cu o vocală.

- ↳ *la a*llergia – l'allergia
- una a*utomobile – un'automobile

Eliziunea este obligatorie pentru:

LIBRIS

We know

books

- **articolul** hotărât (de ambele genuri) și pentru forma de feminin a articolului nehotărât:
 - ↳ l'albero, l'ascensore, l'estero, l'isola, l'unità
un'avventura, un'illusione, un'estate
- unele **prepoziții** în combinație cu articolul
 - ↳ dall'inglese all'italiano
l'uso dell'articolo
parto nell'acqua
proverbio sull'amore
 - ▶ A se vedea tabelul **Prepozițiile articulate** de la pag. 36.
- prepoziția **da**
 - ↳ d'altra parte, d'ora in poi, d'allora
- prepoziția **di**
 - ↳ d'estate, d'epoca, d'argento
- adjectivele **bello, bella, santo, santa** și pronumele **quello, quella**
 - ↳ un bell'avvenire, una bell'esperienza
Sant'Agostino, Sant'Anna
quell'uomo, quell'anima
 - ▶ A se vedea mai multe despre aceste adjective cap. **Adjectivele** pag. 26.
- cuvintele **come** și **ci** înaintea vocalei **e**
 - ↳ comè, comèra
c'è, c'era
- pronumele neaccentuate **lo, la**
 - ↳ L'ho fatto.
L'ha vista.

Atenție! Litera **h** nu se consideră consoană, aici fiind doar un simplu semn grafic.

- anumite locuțiuni
 - ↳ nient'altro, mezz'ora, altr'anno, senz'altro, a quattr'occhi
- Eliziunea poate fi și **facultativă** pentru:
- cuvintele **questo, questa, alcuna, ciascuna, nessuna, buona**, precum și în cazul adjectivului **grande** la ambele genuri
 - ↳ quest'anno **și** questo anno
quest'amica **și** questa amica
alcun'opera **și** alcuna opera
ciascun'analisi **și** ciascuna analisi
nessun'idea **și** nessuna idea
buon'estate **și** buona estate
grand'amore **și** grande amore
grand'amica **și** grande amica

LIBRIS

We know

- la pronumele personale neaccentuate **mi, ti, si, ci, vi** urmate de un cuvânt care începe cu vocala **i**

➤ *M'invita. **și** Mi invita.*
*T'indebiti. **și** Ti indebiti.*
*S'illumina. **și** Si illumina.*
*C'invidia. **și** Ci invidia.*
*V'irritate. **și** Vi irritate.*

- adverbele **quando, anche și dove**

➤ *quand'è **și** quando è*
*anch'io **și** anche io*
*dov'era **și** dove era*

Apocoparea

Apocoparea este fenomenul prin care un cuvânt pierde vocalele **a, e, o** finale sau toată silaba finală, dacă aceasta este neaccentuată. Apocoparea poate avea loc la cuvintele care, din punct de vedere semantic, formează cu următorul cuvânt un tot unitar. Acest ultim cuvânt poate începe cu o vocală, dar și cu o consoană, cu excepția lui **z, x, gn, ps** și **s** în combinație cu o consoană. Spre deosebire de eliziune, apocoparea nu se marchează prin apostrof.

➤ *aver letto*
Gran Bretagna

Apocoparea este cel mai des întâlnită la:

- infinitivul trecut, la două infinitive succesive și în unele locuțiuni verbale cu verbul la infinitiv
 - *aver detto, esser nato*
dover lavorare, voler vivere, poter uscire, saper parlare
far crescere, veder fare, sentir cantare
aver fame/sete, aver caldo/freddo, star bene, andar male etc.
- legarea substantivelor comune **suora** (călugăriță) și **frate** (călugăr) cu numele propriu
 - *suor Lucia, suor Agnese*
fra Ginepro, fra Antonio
- adverbul **ancora**
 - *ancor oggi, ancor adesso*
- pronumele **quello** înaintea unei consoane
 - *quel cretino, quel libro*
- legarea substantivelor comune **signore, dottore, ingegnere, professore** de numele propriu
 - *signor Berlusconi, dottor House, ingegner Eiffel, professor Einstein*
- adjectivul **buono** înaintea unei consoane și a unei vocale, precum și adjectivele **grande, santo** înaintea unui nume și **bello** înaintea unei consoane

LEPDIS

▶ un buon lavoro, buon appetito
un gran successo, San Paolo, un bel film

We know
books

▶ A se vedea mai multe despre aceste adjective cap. **Adjectivele** pag. 26.

- pronumele **alcuno, ciascuno** și **nessuno, tale, quale** înaintea unei consoane și a unei vocale

▶ alcun giorno, alcun obbligo
ciascun bambino, ciascun uomo
nessun limite, nessun accesso ad Internet
un tal sistema, tal idiota
qual pensiero, qual anno

- adjectivele **peggiore, migliore**

▶ la peggior malattia
il miglior programma

- unele locuțiuni

▶ amor proprio, per amor di giustizia
in fin del conti
ben fatto, ben trovato
mal di gola, mal d'auto
pian piano
a fior di pelle, a fior di terra

- proverbe sau versuri, din motive ritmice

▶ L'appetito vien mangiando. Pofta vine mâncând.
rendere pan per focaccia a răsplăti cu aceeași monedă

2 Substantivele

Substantivele italiene nu se declină. Au număr și gen, iar cazurile se exprimă cu ajutorul prepozițiilor.

▶ A se vedea cap. **Prepozițiile** la pag. 113.

2.1 Genul substantivelor - Genere

Substantivele italiene pot fi de genul masculin sau feminin.

▶ 2.1.1 Genul masculin

De regulă, substantivele italiene de genul masculin se termină în **-o** și **-e**.

▶ libro, punto, salto
mare, cuore, motore

Un grup restrâns de substantive de genul masculin se termină în **-a**. Este vorba îndeosebi de substantivele de origine străină.

▶ poeta, problema, dramma, cinema, pilota, pigiama

LIBRIS

We know

Cuvintele de origine străină de genul masculin se termină adesea și în **consoană**.

▶ *computer, browser, manager, bār, picnic, gās, sport*

Câteva cuvinte de origine străină se termină și în **-i**.

▶ *alibi, brîndisi, bîsturi*

De genul masculin sunt cuvintele care indică:

- persoane de sex masculin
▶ *signore, uomo, padre, zio*
- luni și zile
▶ *aprile, dicembre, lunedì, sabato*

*Excepție face denumirea zilei de duminică – **domenica**, care este de genul feminin.*

- lanțuri muntoase, munți și masivi vulcanici
▶ *il Pirenei, gli Appennini, il Monte Bianco, il Gran Paradiso, il Vesuvio, lo Stromboli*

Dar: *le Alpi, le Dolomiti, la Marmolada, l'Etna*

- râuri, mări, oceane, lacuri
▶ *il Po, l'Arno, il Tirreno, l'Atlantico, il Pacifico, il Garda, il Trasimeno*

Foarte multe râuri străine sunt de genul feminin.

- țări și regiuni (cu excepția țărilor și regiunilor terminate în **-a** sau **-de** neaccentuate)
▶ *il Portogallo, il Canada, il Lazio, l'Abruzzo*
- puncte cardinale
▶ *il nord, l'est, il sud, l'ovest*
- arbori
▶ *il pioppo, l'abete, il melo*
- denumiri de metale, roci și elemente chimice
▶ *l'oro, l'argento, il ferro, l'ossigeno*

▶ 2.1.2 Genul feminin

Substantivele italiene de genul feminin se termină cel mai frecvent în **-a** și **-e**.

▶ *casa, frequenza, pagina
parte, moglie, volpe*

Un grup restrâns de substantive de genul feminin se termină în **-o** (de regulă, este vorba de cuvinte prescurtate) sau în **-ù**.

▶ *auto(mobile), moto(cicletta), foto(grafia), radio(fonia)
virtù, gioventù*